

DEKRET PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 18 listopada 1938 r.

o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego.

Na podstawie art. 55 ust. (2) ustawy konstytucyjnej postanawiam co następuje:

Art. 1. (1) Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny, zachowując w sprawach dogmatycznych i kanonicznych jedność z Powszechnym Wschodnim Kościołem Prawosławnym, jest niezależny od jakiejkolwiek pozakrajowej władzy duchownej lub świeckiej.

(2) Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny korzysta w swym życiu wewnętrznym z całkowitej wolności rządzenia się w granicach prawodawstwa państwowego, a w szczególności dekretu niniejszego oraz Statutu Wewnętrznego, uznanego przez Państwo w drodze rozporządzenia Rady Ministrów.

(3) Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny swobodnie porozumiewa się w dziedzinie religijno - moralnej z innymi kościołami prawosławnymi.

(4) Metropolita i biskupi znoszą się swobodnie i bezpośrednio w sprawach wiary i mo-

ralności z podwładnym duchowieństwem i ze swymi wiernymi.

Art. 2. Przepisy kościelne, wydawane przez Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny, powinny być oparte na dekrete niniejszym i Statucie Wewnętrznym i nie mogą pozostawać w sprzeczności z prawodawstwem państwowym.

Art. 3. Włączenie do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego innej organizacji kościelnej lub religijnej o własnym ustroju wewnętrznym, zawarcie ustrojowego związku z taką organizacją oraz utworzenie nowego obżrządu w Polskim Autokefalicznym Kościele Prawosławnym—dokonywa się w trybie, ustalonym przez Statut Wewnętrzny, za zgodą Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 4. Władze państwowe udzielają swej pomocy do wykonania zgodnych z prawem po-

stanowień właściwych władz kościelnych w zakresie:

- a) usunięcia duchownego lub innej osoby z zajmowanego stanowiska kościelnego,
- b) pozbawienia uprawnień, związanych ze stanem duchownym,
- c) w innych przypadkach, przewidzianych przez prawodawstwo państwowe.

Art. 5. (1) W zakładach naukowych, których program obejmuje kształcenie młodzieży poniżej lat 18, utrzymywanych w całości lub w części przez Państwo lub samorząd, nauka religii jest w ramach przepisów państwowych obowiązująca dla młodzieży, należącej do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego.

(2) Nauki religii udzielają zgodnie z przepisami państwowymi nauczyciele, powołani przez władze szkolne spośród osób, posiadających kwalifikacje, ustalone przez przepisy państwowe, oraz misję kanoniczną właściwego biskupa diecezjalnego.

(3) Właściwe władze kościelne sprawują nadzór nad religijno - moralną stroną nauczania religii. Przepis ten w niczym nie zmienia uprawnień władzy szkolnej.

(4) Wykładowcy na Studium (Wydziale) Teologii Prawosławnej Uniwersytetu Józefa Piłsudskiego w Warszawie powinni posiadać misję kanoniczną, udzieloną przez Metropolitę.

Art. 6. (1) Należące do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego lub do jego osób prawnych (art. 53) budynki, poświęcone wyłącznie służbie Bożej, tudzież taki majątek, z którego dochód służy wyłącznie celom kultu religijnego i nie przyczynia się do osobistych dochodów duchowieństwa lub funkcjonariuszów kościelnych, korzystają w granicach prawodawstwa państwowego z ulg i zwolnień od podatków państwowych i komunalnych.

(2) Pomieszczenia, zajmowane przez duchownych Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, oraz lokale urzędowe władz kościelnych będą traktowane przez Skarb Państwa na równi z pomieszczeniami urzędowymi, zajmowanymi przez funkcjonariuszów państwowych, i lokalami instytucji państwowych.

Art. 7. (1) Językiem urzędowym władz i urzędów kościelnych jest język polski.

(2) W stosunku do osób i instytucji, zwracających się do władz i urzędów kościelnych w innym języku, władze te i urzędy mogą posługiwać się językiem petenta.

Art. 8. (1) Duchowni Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego odmawiać będą podczas nabożeństw modlitwę za pomyślność Rzeczypospolitej i Jej Prezydenta według tekstu, ustalonego w Statucie Wewnętrznym.

(2) W dni świąt państwowych duchowni będą odprawiali uroczyste nabożeństwa z modłami na intencję Rzeczypospolitej, Jej Prezydenta, Rządu i Wojska, po czym będzie odśpie-

wany hymn modlitewny „Bożę coś Polskę” w obecności celebrującego duchowieństwa.

Art. 9. (1) Głową Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, jego naczelnym zarządcą i przedstawicielem we wszystkich stosunkach wewnętrznych i zewnętrznych jest Metropolita.

(2) Metropolita jest równocześnie arcybiskupem diecezji warszawskiej i hieroarchimandrytą Ławry Począjowskiej.

(3) Metropolicie służy tytuł oraz odznaki zewnętrzne, przewidziane w Statucie Wewnętrznym.

Art. 10. (1) Organem, regulującym sprawę Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego stosownie do przepisów Statutu Wewnętrznego, jest Sobór Generalny, składający się z biskupów oraz przedstawicieli duchowieństwa i wiernych.

(2) Sobór Generalny zwołuje Metropolita po porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na podstawie orędzia Prezydenta Rzeczypospolitej.

(3) Metropolita jest przewodniczącym Soboru Generalnego i czuwa nad wykonaniem jego uchwał.

(4) Na posiedzeniu Soboru Generalnego mogą być obecni przedstawiciele Rządu, którym służy prawo zabierania głosu poza kolejnością mówców, składania oświadczeń i wniosków. Przedstawiciele Rządu w głosowaniu udziału nie biorą.

Art. 11. Organem władzy kościelnej, regulującym sprawę, które przekraczają zakres uprawnień biskupów diecezjalnych, jest Sobór Biskupów z Metropolitą na czele.

Art. 12. Organem wykonawczym Soboru Biskupów jest Synod z Metropolitą na czele.

Art. 13. Do wykonywania kontroli nad administracją finansową i ogólną gospodarką instytucji kościelnych przy Metropolicie istnieje Główna Komisja Kontrolująca.

Art. 14. Ustrój i zakres działania Soboru Generalnego, Soboru Biskupów, Synodu i Głównej Komisji Kontrolującej normuje szczegółowo Statut Wewnętrzny.

Art. 15. (1) Metropolitę Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego wybiera Sobór Elekcyjny.

(2) Sobór Elekcyjny zwołuje do Warszawy zastępca Metropolity po porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na podstawie orędzia Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 16. W skład Soboru Elekcyjnego wchodzi:

- a) zastępca Metropolity jako przewodniczący,
- b) wszyscy urzędujący biskupi Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego,

- c) po dwie osoby duchowne jako przedstawiciele duchowieństwa i po trzy osoby świeckie jako przedstawiciele ludności świeckiej z każdej diecezji, wybrane przez zebranie diecezjalne,
- d) dwóch duchownych wojskowych i trzech wojskowych zawodowych wyznania prawosławnego, wyznaczonych przez właściwą duszpasterską władzę wojskową,
- e) namiestnik Ławry Począjowskiej,
- f) dwaj przedstawiciele klasztorów, wybrani przez przełożonych klasztorów męskich i żeńskich z całego Państwa,
- g) dwaj przedstawiciele, wybrani przez wykładowców na Studium (Wydział) Teologii Prawosławnej Uniwersytetu Józefa Piłsudskiego w Warszawie spośród ich grona.

Art. 17. (1) Zebranie Soboru Elekcyjnego poprzedza Zgromadzenie Przedelekcyjne, złożone z osób, wchodzących w skład tego Soboru. Zgromadzenie wyznacza trzech kandydatów na wakujące stanowisko Metropolity.

(2) Po wyznaczeniu kandydatów Zgromadzenie Przedelekcyjne powołuje komisję, złożoną z trzech osób: przewodniczącego, którym jest zastępca Metropolity, jako przedstawiciel kolegium biskupów, oraz dwóch członków, z których jednego wybiera kolegium duchownych uczestników Zgromadzenia, a drugiego — kolegium świeckich uczestników.

(3) Zadaniem tej komisji jest upewnienie się u Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, czy ze względów państwowych Rząd Rzeczypospolitej nie zakłada sprzeciwu co do osób wyznaczonych kandydatów.

(4) Jeżeli skutkiem założenia sprzeciwu pozostanie mniej niż dwóch kandydatów, Zgromadzenie Przedelekcyjne wyznacza nowego kandydata lub nowych kandydatów, tak by lista obejmowała zawsze przynajmniej dwa nazwiska.

(5) Co do każdej nowej kandydatury komisja upewnia się u Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, czy Rząd Rzeczypospolitej nie zakłada sprzeciwu.

(6) Po zawiadomieniu przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, że osoby kandydatów nie wywołują sprzeciwu Rządu, zastępca Metropolity zamyka posiedzenie Zgromadzenia Przedelekcyjnego i zwołuje na dzień następny zebranie Soboru Elekcyjnego.

Art. 18. (1) Po otwarciu zebrania Soboru Elekcyjnego następuje obiór Metropolity spośród ustalonych zgodnie z art. 17 kandydatów, bezwzględną większością ważnych głosów, w głosowaniu tajnym; głosy oddane na inne osoby, kartki, zawierające oprócz nazwiska kandydata jakiegokolwiek dopiski oraz białe kartki są nieważne.

(2) Jeżeli w pierwszym głosowaniu przy trzech kandydatach żaden z nich nie otrzymał

bezwzględnej większości ważnych głosów, głosowanie powinno być powtórzone, przy czym kandydat, który otrzymał najmniejszą ilość głosów, jest od wyboru wyłączony. Jeżeli w tym przypadku wszyscy lub dwaj kandydaci otrzymali równą ilość głosów, wówczas głosowanie się powtarza, a jeżeli i to głosowanie da ten sam wynik, los rozstrzyga o tym, który z kandydatów jest od wyboru wyłączony.

(3) Jeżeli dwaj kandydaci przy głosowaniu otrzymali równą ilość głosów, następuje ponowne głosowanie, gdyby zaś i w tym głosowaniu otrzymali równą ilość głosów, rozstrzyga losowanie, poprzedzone uroczystymi modłami.

Art. 19. Po zakończonych wyborach i stwierdzeniu ich prawidłowości na podstawie protokołu Soboru Elekcyjnego Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przedstawia nowoobranego Metropolite Prezydentowi Rzeczypospolitej w celu uzyskania Jego uznania. Uznany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Metropolita składa na Jego ręce przysięgę według roty, ustalonej w załączniku do dekretu niniejszego, i otrzymuje dekret, upoważniający do objęcia stanowiska.

Art. 20. Sobór Elekcyjny zajmuje się wyłącznie wyborem Metropolity, Zgromadzenie Przedelekcyjne — wyłącznie wyznaczeniem kandydatur. Na obu tych zgromadzeniach żadne inne sprawy nie mogą być przedmiotem obrad, przemówień lub uchwał; omawianie osób kandydatów jest niedozwolone.

Art. 21. Ordynację wyborczą do Soboru Elekcyjnego i jego regulamin oraz regulamin Zgromadzenia Przedelekcyjnego normuje szczegółowo Statut Wewnętrzny.

Art. 22. (1) Metropolita ma stałego zastępcę, którym jest jeden z biskupów diecezjalnych, wybrany przez Sobór Biskupów za zgodą Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Wakowanie stanowiska zastępcy Metropolity nie może trwać dłużej niż dwa miesiące.

(2) W czasie wakowania stanowiska Metropolity oraz w razie niemożności wykonywania przez Metropolite obowiązków z powodu nieobecności lub choroby zastępca Metropolity wykonywa jego obowiązki.

Art. 23. (1) Przy Metropolicie istnieje Kancelaria Metropolitalna, będąca równocześnie kancelarią Soboru Biskupów i Synodu.

(2) Kancelaria Metropolitalna składa się z dyrektora oraz odpowiedniej ilości pracowników.

(3) Dyrektora Kancelarii Metropolitalnej powołuje Metropolita za uprzednią zgodą Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 24. Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny stanowi jedną metropolię i pod względem terytorialnym dzieli się na diecezje.

Zmiana ilości diecezji i ich granic wymaga uchwały Soboru Biskupów oraz zgody Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 25. (1) Na czele diecezji warszawskiej stoi Metropolita z siedzibą w Warszawie, na czele zaś innych diecezji stoją biskupi diecezjalni.

(2) W razie potrzeby Metropolita w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i na podstawie uchwały Soboru Biskupów przydziela poszczególnym biskupom diecezjalnym biskupów-wikariuszy.

(3) Zmiany na stanowiskach biskupich oraz zmiany siedzib biskupich zarówno diecezjalnych, jak i wikarialnych dokonywa Metropolita na podstawie uchwały Soboru Biskupów za zgodą Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

(4) Biskupa diecezjalnego zastępuje biskup-wikariusz lub w jego braku biskup innej diecezji, wyznaczony tymczasowo przez Metropolitę w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 26. (1) Biskupów diecezjalnych obiera Sobór Biskupów spośród trzech kandydatów, przedstawionych przez właściwe zebranie diecezjalne, a na których obiór Rząd wyraził zgodę. W tym celu Metropolita upewnia się u Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, czy przeciwko osobom kandydatów Rząd nie wnosi sprzeciwu ze względów państwowych. W razie potrzeby Metropolita zarządza uzupełniające wybory.

(2) Protokół obioru biskupa diecezjalnego Metropolita przesyła Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Obrany biskup składa przysięgę według rot, ustalonej w załączniku do dekretu niniejszego, na ręce Prezesa Rady Ministrów w obecności Metropolity i Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, po czym otrzymuje od Prezesa Rady Ministrów dekret, upoważniający do objęcia stanowiska; następnie Metropolita przedstawia nominata Prezydentowi Rzeczypospolitej.

Art. 27. Na wakujące stanowiska biskupów - wikariuszy są zgodnie ze statutem wewnętrznym wybierane osoby, na których obiór Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wyraził zgodę w imieniu Rządu. Protokół obioru biskupa - wikariusza Metropolita przesyła Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, który odbiera od elekta przysięgę według rot, ustalonej w załączniku do dekretu niniejszego, i wręcza mu dekret, upoważniający do objęcia stanowiska.

Art. 28. Na biskupa diecezjalnego i wikariusza mogą być obrane osoby, posiadające wyższe studia teologiczne, ukończone w kraju. Zwolnienie od tego warunku wymaga zgody Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 29. Diecezją zarządza biskup diecezjalny przy pomocy zebrania diecezjalnego, konsystorza diecezjalnego i diecezjalnej komisji rewizyjnej, a w diecezji, w której jest biskup-wikariusz, również przy jego pomocy.

Art. 30. (1) Termin zwołania zebrania diecezjalnego ustala biskup diecezjalny lub jego zastępca (art. 25 ust. (4)) w porozumieniu z wojewodą, w którego województwie znajduje się siedziba biskupa.

(2) Na zebraniu diecezjalnym może być obecny wojewoda lub jego delegat z prawem zabierania głosu poza kolejnością mówców oraz składania oświadczeń i wniosków.

Art. 31. Ustrój i zakres działania zebrania diecezjalnego i diecezjalnej komisji rewizyjnej normuje Statut Wewnętrzny.

Art. 32. (1) Konsystorz diecezjalny składa się z pięciu członków: czterech duchownych i jednego świeckiego, wybranych przez zebranie diecezjalne i zatwierdzonych przez biskupa diecezjalnego.

(2) Biskup diecezjalny przed zatwierdzeniem członków konsystorza diecezjalnego upewnia się u wojewody, czy Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego nie zgłasza co do kandydatów sprzeciwu ze względów państwowych. W razie potrzeby biskup zarządza uzupełniające wybory.

(3) Przed objęciem urzędowania członkowie konsystorza diecezjalnego składają przysięgę na ręce wojewody według rot, ustalonej w załączniku do dekretu niniejszego.

Art. 33. Konsystorz diecezjalny sprawuje czynności z zakresu administracji i sądownictwa stosownie do Statutu Wewnętrznego i Statutu Prawosławnych Konsystorzów Diecezjalnych, uchwalonego przez Sobór Biskupów i zatwierdzonego przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 34. (1) Przy konsystorzu diecezjalnym istnieje kancelaria, składająca się z sekretarza oraz odpowiedniej ilości pracowników.

(2) Biskup diecezjalny powołuje sekretarza konsystorza diecezjalnego za uprzednią zgodą właściwego wojewody.

Art. 35. (1) Diecezje dzielą się na dekanaty, te zaś na parafie.

(2) Tworzenie dekanatów i parafii, jako też ustalanie ich granic oraz siedzib proboszczów wymaga zgody Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

(3) Na czele dekanatów stoją dziekani, na czele parafii — proboszczowie. Proboszczom mogą być dodani do pomocy wikariusze, którzy mieszkają w siedzibie probostwa.

(4) Dziekanów, proboszczów i wikariuszów mianuje biskup diecezjalny. O każdej kandydaturze biskup zawiadamia na piśmie właściwego wojewodę, który może założyć przeciwko osobie kandydata sprzeciw ze względów państwowych.

(5) Jeżeli wojewoda w ciągu miesiąca od daty otrzymania zawiadomienia nie zgłosi sprzeciwu, biskup może dokonać nominacji.

(6) W razie założenia sprzeciwu przez wojewodę biskup może wnieść odwołanie w ciągu dwóch tygodni do Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, który w ciągu sześciu tygodni od daty otrzymania tego odwołania rozstrzyga sprawę, po zasięgnięciu opinii Metropolity.

(7) W razie niezakomunikowania biskupowi decyzji Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w terminie sześciu tygodni od daty otrzymania odwołania biskup może dokonać nominacji.

(8) W razie podtrzymania sprzeciwu przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego biskup przedstawia nowego kandydata.

Art. 36. Na wakujące stanowisko proboszcza biskup powołuje aż do obsadzenia wakansu tymczasowego administratora parafii, zawiadamiając o tym jednocześnie wojewodę. Okres tymczasowego administrowania parafią nie może trwać dłużej niż cztery miesiące. Jeżeli w ciągu tych czterech miesięcy nie nastąpi powołanie proboszcza w trybie art. 35, parafią zarządza wyznaczony przez biskupa jeden z sąsiednich proboszczów.

Art. 37. (1) Proboszcz zarządza parafią zgodnie z przepisami Statutu Wewnętrzznego.

(2) W razie czasowej niemożności sprawowania przez proboszcza jego czynności biskup diecezjalny w porozumieniu z wojewodą może delegować zastępcę.

Art. 38. (1) Diakonów, poddiakonów i psalmistów mianuje, przenosi i zwalnia biskup diecezjalny, zawiadamiając o tym właściwego wojewodę.

(2) Wojewoda może zwrócić się do biskupa diecezjalnego o zwolnienie ze względów państwowych diakonów, poddiakonów i psalmistów z zajmowanych stanowisk.

(3) Czynności diakonów, poddiakonów i psalmistów określa Statut Wewnętrzny.

Art. 39. (1) Metropolita powinien na dwa tygodnie przed zamierzoną wizytacją diecezji metropolii uprzedzić o tym Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

(2) Biskup powinien na dwa tygodnie przed zamierzoną wizytacją parafii i świątyń swej diecezji uprzedzić o tym właściwego wojewodę.

Art. 40. (1) Kościelne stanowiska duchowne i świeckie są tworzone za uprzednią zgodą Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Nominacja, przeniesienie lub delegacja może być dokonana tylko na stanowisko, utworzone w powyższy sposób.

(2) Świeceni duchowni mogą być udzielane tylko osobom, które mają zapewnione ustalone stanowisko kościelne i ukończyły Państwowe Prawosławne Liceum Teologiczne lub uzyskały stopień magistra teologii prawo-

sławnej Uniwersytetu Józefa Piłsudskiego. Zwolnienie od tych warunków wymaga zgody Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

(3) Metropolita może, za zgodą Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, w drodze wyjątku od przepisu ust. (2) udzielić święceń duchownych studentowi teologii prawosławnej Uniwersytetu Józefa Piłsudskiego, zaliczając go do czasu ukończenia studiów na jedno z wakujących stanowisk wikariuszy przy katedrze metropolitalnej.

Art. 41. Kształcenie kandydatów do stanu duchownego odbywa się w utrzymywanych przez Państwo: Studium (Wydziale) Teologii Prawosławnej Uniwersytetu Józefa Piłsudskiego w Warszawie lub w Państwowym Prawosławnym Liceum Teologicznym.

Art. 42. (1) Statut Państwowego Prawosławnego Liceum Teologicznego, program nauk i warunki przyjmowania uczniów ustala i wydaje Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Metropolitą, który zasięga opinii Soboru Biskupów.

(2) Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego powołuje dyrektora i nauczycieli przedmiotów teologicznych Państwowego Prawosławnego Liceum Teologicznego spośród kandydatów, posiadających kwalifikacje, określone przepisami szkolnymi, oraz misję kanoniczną udzieloną przez właściwego biskupa diecezjalnego, a nauczycieli przedmiotów świeckich — po porozumieniu z właściwą władzą diecezjalną, w miarę możliwości spośród osób wyznania prawosławnego.

(3) Personel administracyjny Państwowego Prawosławnego Liceum Teologicznego powołują władze szkolne zgodnie z przepisami ogólnymi.

Art. 43. Państwo utrzymuje Państwowy Internat dla Studentów Teologii Prawosławnej Uniwersytetu Józefa Piłsudskiego w Warszawie. Ustrój wewnętrzny tego internatu regulują przepisy organizacyjne, wydane przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Metropolitą.

Art. 44. (1) Na potrzeby internatu przy Państwowym Prawosławnym Liceum Teologicznym Państwo przeznacza odpowiednie pomieszczenie oraz przyznaje stypendia dla wychowanków i etaty dla personelu wychowawczego i administracyjnego. Ilość i wysokość stypendiów oraz ilość etatów i wysokość uposażeń ustala Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

(2) Ustrój wewnętrzny tego internatu reguluje statut, wydany przez Metropolitę po zatwierdzeniu przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 45. Kształcenie psalmistów odbywa się w szkołach, podlegających ogólnym przepisom państwowym.

Art. 46. (1) Klasztorami Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego zarządzają przełożeni lub przełożone pod zwierzchnią władzą biskupa diecezjalnego, z wyjątkiem klasztoru w Poczajowie, który podlega bezpośrednio władzy Metropolity.

(2) Przełożonych klasztorów mianuje biskup diecezjalny. O zamierzonym powołaniu biskup powinien zawiadomić wojewodę w celu upewnienia się, że osoba kandydata nie wywołuje sprzeciwu ze względów państwowych; jeżeli pizy klasztorze istnieje parafia, stosuje się przepisy art. 35.

(3) Tworzenie nowych klasztorów wymaga zgody Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

(4) Przyjmowanie do zgromadzeń klasztornych osób, które odbyły nowicjat lub złożyły ślubu zakonne za granicą, wymaga zezwolenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 47 W parafiach mogą być zakładane bractwa na podstawie przepisów o stowarzyszeniach. W granicach tych przepisów Sobór Biskupów może w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wydać statut bractw.

Art. 48. (1) Osoby, nie posiadające obywatelstwa polskiego, nie mogą sprawować żadnych urzędów kościelnych ani zajmować stanowisk lub piastować mandatów w Polskim Autokefalicznym Kościele Prawosławnym. Postanowienie to dotyczy również członków i nowicjuszy zgromadzeń klasztornych.

(2) W drodze wyjątku osoby takie mogą być dopuszczone do czynności, wskazanych w ustępie poprzedzającym, na wniosek Synodu, za zezwoleniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 49. Duchowni świeccy i zakonnicy Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego korzystają z tych szczególnych uprawnień, jakie prawodawstwo państwowe zapewnia duchownym wyznań uznanych.

Art. 50. (1) O wszczęciu postępowania karnego przeciwko duchownym świeckim i zakonnym władze sądowe zawiadamiają właściwego biskupa diecezjalnego, jak również przesyłają mu akt oskarżenia, a następnie wyrok prawomocny wraz z uzasadnieniem.

(2) Jeżeli duchowny świecki lub zakonny uznany będzie sędownie winnym zbrodni, właściwa władza duchowna jest obowiązana niezwłocznie usunąć go z zajmowanego stanowiska kościelnego lub klasztornego.

(3) W razie skazania osoby duchownej zakonnej lub świeckiej za inne przestępstwo właściwa władza duchowna z własnej inicjatywy lub na żądanie władzy państwowej orzeknie, czy dana osoba może pozostać na sprawowanym stanowisku kościelnym lub klasztornym.

Art. 51. (1) Duchowni świeccy i zakonnicy podlegają będą tymczasowemu aresztowaniu

oraz odbywać karę pozbawienia wolności w pomieszczeniach oddzielnych od pomieszczeń dla osób świeckich, jeżeli nie zostali pozbawieni godności duchownej.

(2) W razie pozbawienia wolności osób wymienionych w ust. (1) władze państwowe będą zachowywać względy należne ich stanowisku hierarchicznemu.

Art. 52. (1) W razie ujawnienia szkodliwej dla Państwa działalności duchownego świeckiego lub zakonnego może właściwy wojewoda zwrócić się do biskupa diecezjalnego o wydanie odpowiednich zarządzeń lub o usunięcie danej osoby z zajmowanego stanowiska kościelnego albo klasztornego. Przeciw żądaniu wojewody biskup może w ciągu sześciu tygodni wnieść odwołanie do Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, który po porozumieniu z Metropolitą rozstrzyga sprawę ostatecznie.

(2) Decyzja Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego ulega wykonaniu w przeciągu dwóch tygodni.

(3) Przepisy ust. (1) i (2) stosuje się również do dyrektora i pracowników Kancelarii Metropolitalnej oraz do świeckich członków, sekretarzy i pracowników konsystorza diecezjalnych.

Art. 53. Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny jako całość (metropolia) oraz jego biskupstwo, klasztory i świątynie parafialne są osobami prawnymi.

Art. 54. Zarząd i rozporządzanie majątkiem osób prawnych Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego sprawują organa uprawnione do tego przepisami Statutu Wewnętrznego.

Art. 55. (1) Osoby prawne Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego mają prawo nabywania, posiadania, zarządzania i zbywania majątku ruchomego i nieruchomego zgodnie z prawodawstwem państwowym oraz stawiania przed wszelkimi instancjami sądowymi i władzami państwowymi w celu obrony swych praw.

(2) Zbycie i obciążenie oraz zamiana majątku nieruchomego poza przypadkami, przewidzianymi w ust. (3), może nastąpić na mocy decyzji właściwego biskupa diecezjalnego i za zgodą Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Majątek ten może podlegać wywłaszczeniu w przypadkach ustawowo przewidzianych.

(3) W przypadkach zbycia oraz obciążenia majątku nieruchomego w związku ze scaleniem, zamianą gruntów, znoszeniem służebności, podziałem wspólnot i wykupem chronionych drobnych dzierżaw organa świątyni parafialnych i klasztorów działają za zgodą biskupa diecezjalnego, inne zaś osoby prawne Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego na podstawie decyzji swych właściwych organów.

Art. 56. (1) Obszar użytków rolnych, nie podlegających przymusowemu wykupowi przez Państwo, zostaje ustalony niezależnie od jakości ziemi podług następujących norm:

- 1) dla Metropolity 180 ha;
- 2) dla każdego biskupstwa diecezjalnego, z przeznaczeniem na dom biskupi 150 „;
- 3) dla każdego biskupstwa, z przeznaczeniem na konsystorz 125 „;
- 4) dla każdego klasztoru 180 „;
- 5) dla każdej świątyni parafialnej, w miarę ustalonego dla niej składu duchowieństwa i służby kościelnej:
 - a) przeznaczone na ziemie sierockie 3 „;
 - b) do użytku proboszcza 20 „;
 - c) do użytku diakona 10 „;
 - d) do użytku psalmisty 7 „;
 - e) dla świątyń parafialnych, przy których jest ustalony etat wikariusza, — dla proboszcza i wikariusza łącznie 30 „.

(2) Grunty, oznaczone w ust. (1), powinny stanowić samodzielne jednostki pod względem gospodarczym, przy czym grunty dla świątyń parafialnych powinny być z reguły położone w granicach tych parafii i jak najbliżej ich siedzib, a w braku odpowiednich gruntów — w granicach sąsiednich parafii, grunty zaś dla biskupstw — w granicach diecezji.

Art. 57. (1) Nadwyżki gruntów poszczególnych osób prawnych Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego ponad normy, określone w art. 56, mogą być wykupione przez Państwo po upływie trzech lat od dnia wejścia w życie dekretu niniejszego, w trybie i na zasadach, ustalonych w drodze rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

(2) W ciągu trzech lat od dnia wejścia w życie dekretu niniejszego osoby prawne Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, posiadające grunty, których obszar przekracza normy, określone w art. 56, mogą zbywać nadwyżki przez sprzedaż lub zamianę w celu uzupełnienia gruntów innych osób prawnych Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego do wysokości tych norm, przy czym dopuszczalne jest uzupełnienie gruntów, położonych w jednej diecezji, z gruntów, położonych w innej diecezji.

(3) Kwota uzyskana ze sprzedaży nadwyżek gruntów (ust. 2) może być użyta wyłącznie na nabycie gruntów w celu uzupełnienia obszaru gruntów, należących do osób prawnych Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, do norm ustalonych w art. 56.

(4) Zbycie nadwyżek i nabycie gruntów uzupełniających może nastąpić na podstawie decyzji zainteresowanych biskupów diecezjalnych i zgodnie z prawodawstwem państwowym (art. 55).

(5) Akty zbycia i nabycia do swej ważności wymagają zgody Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, który udzieli jej w ciągu trzech miesięcy od daty otrzymania właściwego wniosku:

- a) jeżeli zamierzone zbycie i nabycie ma rzeczywiście na celu uzupełnienie stanu posiadania osób prawnych kościelnych i klasztornych do wysokości norm, przewidzianych w art. 56;
- b) jeżeli ceny zbycia i nabycia oraz inne warunki umowy nie odbiegają od cen i warunków, normalnie przyjętych w danej miejscowości;
- c) jeżeli wskutek takich transakcji nie nastąpi zmniejszenie stanu posiadania osoby prawnej zbywającej grunt poniżej norm, przewidzianych w art. 56.

Art. 58. Służebności, prawo używania i inne prawa rzeczowe ciężące na nieruchomościach państwowych na rzecz gruntów osób prawnych Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, jego duchowieństwa i służby kościelnej oraz służebności, ustanowione przez art. 458 T. X. cz. 1 Zb. P. Ces. Ros., znosi się bez odszkodowania.

Art. 59. (1) Wszelkie sumy w gotówce i w papierach państwowych, uzyskane ze zbycia własności nieruchomości osób prawnych Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, poza przypadkami, przewidzianymi w art. 55 ust. (3) i 57 powinny być wpłacone na rachunek Funduszu Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego.

(2) Fundusz powinien być zdeponowany w państwowych instytucjach kredytowych.

(3) Fundusz może być naruszony jedynie na mocy uchwały Soboru Biskupów, powziętej na wniosek Metropolity i za zgodą Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Odsetki Funduszu mogą być używane na ogólne potrzeby metropolii na podstawie uchwały Soboru Biskupów.

(4) Szczegółowe przepisy o zarządzaniu Funduszem i korzystaniu z jego odsetek wyda Sobór Biskupów w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 60. Do majątku ruchomego i nieruchomego Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego mają zastosowanie obowiązujące przepisy o ochronie zabytków i o ochronie przyrody.

Art. 61. W razie skasowania przez władze kościelne parafii majątek świątyni parafialnej przechodzi na własność biskupstwa i stosownie do uchwały zebrania diecezjalnego zostaje przeznaczony na ogólne potrzeby diecezji lub jednej z sąsiednich świątyń parafialnych.

Art. 62. (1) Majątek osobisty biskupa, który zmarł nie pozostawiając testamentu, przechodzi w jednej połowie na własność biskupstwa, w drugiej zaś na jego spadkobierców,

a w braku spadkobierców — w całości na własność biskupstwa.

(2) Uchwała zebrania diecezjalnego określi bliżej przeznaczenie majątku, przechodzącego na własność biskupstwa.

Art. 63. Majątek osobisty, pozostały po śmierci osób zakonnych, przechodzi na własność klasztoru, do którego osoby te należały.

Art. 64. (1) Państwo zapewnia Polskiemu Autokefalicznemu Kościołowi Prawosławnemu odpowiednie do jego potrzeb dotacje w granicach kredytów, przyznanych na ten cel w budżecie państwowym.

(2) Dotacje te obejmują wydatki osobowe i rzeczowe.

(3) Dotacje na wydatki osobowe tytułem uposażeń miesięcznych będą obliczane według następujących stawek:

1) Metropolita 1.075 zł oraz 800 zł na utrzymanie domu metropolitalnego,

2) biskupi diecezjalni po 700 zł oraz 500 zł na utrzymanie domu biskupiego,

3) biskupi - wikariusze po 500 zł,

4) proboszczowie po 60 zł,

5) sakelariusze po 60 zł,

6) wikariusze po 35 zł,

7) diakoni po 25 zł,

8) psalmiści po 15 zł,

9) studenci teologii prawosławnej — wikariusze przy katedrze metropolitalnej po 30 zł,

10) dyrektor kancelarii metropolitalnej 500 zł,

11) kierownik muzeum i archiwum metropolitalnego 300 zł,

12) ekonom domu metropolitalnego 150 zł,

13) członkowie konsystorza warszawskiego po 250 zł,

14) sekretarz konsystorza warszawskiego 300 zł,

15) członkowie konsystorzy diecezjalnych po 225 zł,

16) sekretarze konsystorzy diecezjalnych po 250 zł,

17) ekonomi diecezjalnych domów biskupich po 100 zł.

(4) Do wydatków osobowych zalicza się odpowiednie dotacje roczne na:

1) pracowników kancelarii metropolitalnej,

2) Główną Komisję Kontrolującą,

3) pracowników kancelarii konsystorza warszawskiego,

4) pracowników kancelarii konsystorzy diecezjalnych,

5) zebrania diecezjalne,

6) chór metropolitalny,

7) chóry diecezjalne,

8) personel Państwowego Internatu dla studentów teologii Prawosławnej Uniwersytetu Józefa Piłsudskiego w Warszawie,

9) personel Prawosławnego Internatu Metropolitalnego,

10) emerytury duchowieństwa.

(5) Dotacje na wydatki osobowe będą wypłacane w sposób ustalany przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

(6) Tytułem wydatków rzeczowych Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przyznaje odpowiedni kredyt na:

1) wydatki rzeczowo - administracyjne instytucyj kościelnych,

2) zasiłki i stypendia,

3) wydatki budowlane.

Art. 65. (1) Na czele służby duszpasterskiej wyznania prawosławnego w wojsku stoi wojskowy biskup prawosławny, powołany na to stanowisko spośród biskupów Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego przez Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Metropolitą Wojskowego biskupa prawosławnego zastępuje protoprezbiter.

(2) Wojskowy biskup prawosławny jest stałym członkiem Synodu.

Art. 66. Wojskowy biskup prawosławny korzysta zgodnie ze Statutem Wewnętrznym z wszelkich uprawnień, przysługujących biskupom diecezjalnym w stosunku:

1) do prawosławnego duchowieństwa wojskowego, prawosławnych żołnierzy służby stałej i ich rodzin oraz prawosławnych żołnierzy służby czynnej,

2) do świątyń, kaplic, cmentarzy oraz innych miejsc, poświęconych kultowi i potrzebom wyznania prawosławnego w wojsku.

Art. 67. W sprawach, dotyczących służby duszpasterskiej w wojsku, wojskowe duchowieństwo prawosławne podlega władzom i przepisom wojskowym.

Art. 68. Protoprezbitera oraz dziekanów i kapelanów wojskowych i ich zastępców mianuje Minister Spraw Wojskowych na wniosek wojskowego biskupa prawosławnego.

Art. 69. Organizację i sposób pełnienia wojskowej służby duszpasterskiej określają specjalne przepisy Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 70. Wojskowe duszpasterstwo prawosławne może w razie potrzeby korzystać ze świątyń oraz wszelkich urządzeń kościelnych Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego za zwrotem w razie żądania rzeczywistych kosztów.

Art. 71. W miarę zachodzącej potrzeby wojskowe duchowieństwo prawosławne może za zgodą władz wojskowych spełniać obowiązki proboszczów (urzędników stanu cywilnego) i dla ludności cywilnej.

Art. 72. Celem koordynacji i ujednostawienia prac wychowawczych, prowadzonych przez duchowieństwo cywilne nad prawosławną młodzieżą przedpoborową oraz żołnierzami w rezerwie, z odpowiednimi władzami diecezjalnymi współpracują ściśle wojskowi dziekani prawosławni lub ich zastępcy, jako czynnik, łączący właściwe władze wojskowe z duchownymi.

Art. 73. Zakres ulg, z jakich w dziedzinie zakwaterowania wojska w czasie pokoju, tudzież w dziedzinie rzeczowych świadczeń wojennych korzystają budynki i pomieszczenia, będące w użytkowaniu Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, normują obowiązujące przepisy prawne.

Art. 74. W zakresie, w jakim ustawodawstwo państwowe uznaje sądownictwo sądów duchownych w sprawach małżeńskich, prawosławny sąd duchowny orzeka według wewnętrznych przepisów kościelnych i zgodnie z ustawami państwowymi.

Art. 75. Do czasu jednolitego w całym Państwie uregulowania prowadzenia akt stanu cywilnego proboszczowie Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego prowadzą akta stanu cywilnego (metrykalne) stosownie do obowiązujących przepisów państwowych i podlegają w tym zakresie nadzorowi i zarządzeniom właściwych władz państwowych.

Art. 76. Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny może posiadać własne cmentarze wyznaniowe na zasadach, ustalonych przez prawodawstwo państwowe.

Art. 77. Sprawę opłat pocztowych za korespondencję urzędową władz i urzędów Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego normują obowiązujące przepisy pocztowe.

Art. 78. (1) Organem urzędowym Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego są „Wiadomości Metropolii Prawosławnej” a poszczególnych diecezji — „Wiadomości (nazwa) Diecezji Prawosławnej”, wydawane w języku polskim.

(2) „Wiadomości Metropolii Prawosławnej” są wydawane w Warszawie, „Wiadomości (nazwa) Diecezji Prawosławnej” — w siedzibie właściwego biskupa diecezjalnego.

(3) Przepisy i zarządzenia ogólne, wydawane przez Metropolitę, jako Głowę Kościoła, Sobór Biskupów, Synod oraz Sobór Generalny są ogłaszane w „Wiadomościach Metropolii Prawosławnej”; przepisy i zarządzenia ogólne, wydawane przez władze diecezjalne, są ogłaszane w organie urzędowym właściwej diecezji.

Art. 79. (1) Władze i instytucje Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego używają własnych pieczęci z godłem kościelnym i napisem w języku polskim.

(2) Pieczęci z godłem państwowym używają:

a) konsystorze w zakresie wydawania aktów metrykalnych i sądownictwa małżeńskiego, sprawowanego w myśl art. 74,

b) duchowni, sprawujący funkcje urzędników stanu cywilnego.

(3) Wzory pieczęci zatwierdza na wniosek Synodu Minister Wyznań Religijnych i Oświe-

cenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 80. Sprawę zaopatrzenia emerytalnego duchowieństwa prawosławnego oraz pozostałych po nim wdów i sierot uregułuje rozporządzenie Rady Ministrów.

Art. 81. Osoby zakonne i odbywające nowicjat, nie mające w chwili wejścia w życie dekretu niniejszego obywatelstwa polskiego, mogą nadal pozostać zakonnikami i składać śluby zakonne pod warunkiem uzyskania na to przez właściwego biskupa zgody Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w terminie jednego roku od dnia wejścia w życie dekretu niniejszego.

Art. 82. Do czasu uregulowania oddzielną ustawą sprawy własności nieruchomości, pozostających w chwili wejścia w życie dekretu niniejszego we władaniu osób prawnych Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, pozostawia się w ich posiadaniu z zastrzeżeniem praw osób trzecich:

1) nieruchomości i prawa do nich, które w dniu wejścia w życie dekretu niniejszego znajdowały się w posiadaniu faktycznym tych osób, jawnym i spokojnym, we własnym imieniu i w dobrej wierze, jakby się było właścicielem;

2) nieruchomości:

a) objęte w zarząd państwowy z mocy dekretu z dnia 16 grudnia 1918 r. (Dz. P. P. Nr 21, poz. 67),

b) przejęte na własność Skarbu Państwa na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1920 r. (Dz. U. R. P. z 1921 r. Nr 4, poz. 17),

— jeżeli nieruchomości te pozostawały w dniu wejścia w życie dekretu niniejszego bez sprzeciwu ze strony władz państwowych w faktycznym i spokojnym władaniu osób prawnych Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego.

Art. 83. W ciągu dwóch lat od dnia wejścia w życie dekretu niniejszego Sobór Biskupów ustali liczbę oraz granice terytorialne diecezji, dekanatów i parafii. Ustalenie to wymaga zgody Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 84. Wykonanie dekretu niniejszego porucza się Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz innym właściwym ministrom.

Art. 85. Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z wyjątkiem art. 64, który wchodzi w życie w dniu 1 kwietnia 1939 r.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki*
Prezes Rady Ministrów: *Stawoj Składkowski*
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego: *W. Świętosławski*

Załącznik do dekretu Prezydenta
Rzeczypospolitej z dnia 18 listopada
1938 r. (poz. 597).

Tekst przysięgi Metropolity i biskupów.

(do art. 19, 26 i 27)

Przyrzekam i przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu na Św. Krzyż i Ewangelię, że na powierzonym mi stanowisku zgodnie z nakazem Chrystusa: „oddajcie, co jest cesarskiego, cesarzowi, a co boskiego Bogu” (Mat. XXII, 21) jako wierny i posłuszny syn Rzeczypospolitej Polskiej, z pełną lojalnością szanować będę Jej Władze, ustanowione Konstytucją. Obiecuję i ślubuję, dobro i pożytek Państwa Polskiego zawsze mieć na uwadze; nie czynić nic wbrew interesom Państwa Polskiego; nie brać udziału w żadnych poczynaniach i naradach, które by mogły przynieść szkodę Państwu Polskiemu lub porządkowi publicznemu, i nie dozwolić, by podległe mi duchowieństwo brało udział w takich naradach i poczynaniach. Gdybym zaś dowiedział się o takich poczynaniach i naradach, nie zaniedbam niczego, by im zapobiec i w ogóle je uniemożliwić. Przyrzekam i przysięgam, że sprawię, aby podległe mi duchowieństwo szanowało Władze Rzeczy-

pospolitej i w swej działalności kierowało się zawsze względem na dobro Państwa Polskiego. Przyrzekam również, że powierzonych mej pieczy wiernych nauczać będę posłuszeństwa wobec władzy polskiej, wychowując ich na dobrych chrześcijan i prawych obywateli Państwa Polskiego.

Na potwierdzenie tej mojej przysięgi całuję Krzyż i Słowa Zbawiciela mego.

Tekst przysięgi członka konsystorza.

(do art. 32)

Przyrzekam i przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu na Św. Krzyż i Ewangelię, że na powierzonym mi stanowisku członka konsystorza prawosławnego w „jako wierny i posłuszny obywatel Rzeczypospolitej Polskiej, obowiązki swe spełniać będę sumiennie i zgodnie z ustawami Państwa Polskiego, bacząc pilnie na Jego dobro. Obiecuję i ślubuję, że w działalności swej będę przestrzegał sprawiedliwości i bezinteresowności i nie będę brał udziału w żadnych naradach i poczynaniach, które by mogły przynieść szkodę Państwu Polskiemu i porządkowi publicznemu.

Na potwierdzenie tej mojej przysięgi całuję Krzyż i Słowa Zbawiciela mego.